

MIRCEA ELIADE, *MEMOIRS*: BETWEEN AUTOBIOGRAPHY AND LITERATURE

Iulia Maria GIUREA

Assistant Professor, Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu

ABSTRACT:

MIRCEA ELIADE'S MEMOIRS PRESENT TO THE GENERAL PUBLIC A LESS KNOWN FACE OF THE GREAT ROMANIAN WRITER. THIS WRITING, CHARACTERIZED BY SINCERITY, DOES NOT FALL WITHIN THE SPHERE OF LITERARY FICTION, BUT BRINGS INTO QUESTION THE DEEP LITERARY NATURE OF A TRULY FABULOUS LIFE, OF AN EXISTENCE THAT PROJECTS ITS PROTAGONIST ON THE REALM OF THE IMPROBABLE THROUGH ITS SIMPLE CONSUMPTION. BEYOND ITS HISTORICAL AND CULTURAL VALUE, THIS WRITING ALSO OFFERS A NEW KEY TO UNDERSTANDING ELIADE'S LITERARY FICTION. IN A GESTURE OF BOUNDLESS GENEROSITY, MIRCEA ELIADE SHARES WITH THE READER DETAILS, SECRETS AND FEELINGS, ESSENTIAL ELEMENTS OF A LIFE THAT CAN BE CONSIDERED EXTRAORDINARY IN THE TRUE SENSE OF THE WORD.

KEY WORDS: ELIADE, MEMOIRS, AUTOBIOGRAPHY, LITERATURE.

„Eu nu pot scrie literatură decât în românește. În limba în care visez..”¹ îi mărturisea Mircea Eliade, la Paris, în toamna anului 1947, lui Christinel Cottescu, cea care trei ani mai târziu îi devenea soție și avea să îi stea alături până la sfârșitul vieții. Peste mai bine de un deceniu, în anul 1960, la patru ani după ce se stabilise ca profesor de istoria religiilor la Universitatea din Chicago, Eliade începe redactarea, în românește, a *Memoriilor* sale. Marele erudit, captiv permanent în mângâina timpului și simțind neîncetat „teroarea istoriei”, nu putea alege nici o altă limbă pentru a-și așterne viața pe hârtie și pentru a o lăsa moștenire cititorului său. Însă în umbra indiscutabilei dimensiuni autobiografice a acestei scrieri se poate spune că se găsește și o alta, care o apropie mai mult de literatură în sensul cunoscut de majoritatea publicului cititor. În ceea ce privește *Memoriile* nu este nicidecum vorba despre literatura de ficțiune, ci mai degrabă despre caracterul profund literar al unei vieți cu adevărat fabuloase, al unei existențe care își proiectează protagonistul pe tărâmul neverosimilului prin simpla sa consumare. Dacă memorialistica, în general, se situează la granița literarului, doar faptul că cel care își povestește viața într-un stil inconfundabil, seducător, pasional și pasionant, transformă, de această dată, documentul autobiografic într-unul cu multiple valențe literare. Căci, până la urmă, doar în românește Eliade putea scrie literatură...

Memoriile debutează brusc, autorul introducându-se cât se poate de simplu, cu o formulă specifică scrierilor de acest gen: „M-am născut la București, la 9 martie 1907 (25 februarie stil vechi). Fratele meu, Nicolaie Remus se născuse cu un an mai înainte, iar după patru ani a venit pe lume Cornelia. Tatăl meu era moldovean din Tecuci și, înainte de a-și

¹ Mircea Eliade, *Memorii*, vol.II, București, Ed. Humanitas, 1991, p. 103.

schimba numele în Eliade, se numise Ieremia”¹. Însă pe măsură ce cititorul parcurge paginile *Memoriilor*, harul scriitoricesc al autorului, umorul rafinat, finele ironii și autoironii din comentariile sale, îl situează departe de orice stereotipie de gen, cucerind iremediabil. Dincolo de toate detaliile care fascinează despre scriitor, despre viața și activitatea acestuia, despre modul în care au luat naștere multe dintre operele sale, *Memoriile* cuprind și numeroase informații cu valoare istorică în plan literar. Eliade însufletește, mergând pe firul amintirii, o suita de figuri care au populat scena culturală interbelică, au conturat-o, i-au dat sens. Un cititor atent al *Memoriilor* poate surprinde în paginile lui Eliade întreaga esență a perioadei pe care autorul o considera una a libertății de ordin spiritual.

Memoriile urmăresc, se poate spune, treptele pe care scriitorul pășește în drumul devenirii sale. Astfel, aproape pe nesimțite, Eliade, în vârstă de aproape șaiszeci de ani, reușește să reconstruiască și, în același timp, să surprindă portretul și zbaterile lăuntrice ale unui copil care, sub ochii cititorului, parcurge drumul spre maturitate. Din „haimanaua căpitanului” acesta se transformă în adolescentul miop preocupat de cunoaștere, care stăpâna și era stăpânit de mansarda în care își consuma adolescența. De altfel, tot în mansardă tânărul Eliade va cunoaște voluptatea creației și va încredința hârtiei roadele imaginației sale: „Mansarda aceea a avut o importanță hotărâtoare în viața mea. Mi-e greu să mă închipui cel care am devenit mai târziu, cel care sunt încă și azi, fără aceste două odăițe scunde, vopsite cu var, cu ferestruici mărunte [...] A fost marele noroc al adolescenței și tinereții mele că am putut locui 12 ani acolo...”². Mai departe, adolescentul miop devine tânărul student al Facultății de Litere și Filozofie care pleacă în India pentru a studia filosofia indiană alături de Surendranath Dasgupta. Desigur, în *Memorii* nu sunt înregistrate mecanic toate amănuntele din care a fost construită existența lui Mircea Eliade, ci doar acele elemente definitorii care au condus la formarea unei personalități cu adevărat strălucitoare. Posibila dimensiune literară menționată anterior tinde să apropie această scriere de operele semnate de Eliade care se încadrează, în mod indiscutabil, în categoria literaturii de ficțiune. Fără a lua în calcul constrângerile specifice genului literar sau stereotipiile prezente în aceste scrieri, *Memoriile*, puternic subiective aduc înaintea lectorului povestea unei vieți extraordinare: o personalitate marcată de setea de cunoaștere, al cărei destin a stat sub semnul cărții; un bărbat care s-a făcut responsabil în fața vieții de fericirea femeii pe care a ales să nu o părăsească până la moartea ei, căci, credea el, „...departe de a-i purta nenoroc, îi voi putea dăruia tot ce nu avusese până atunci în viață, că destinul meu era s-o fac pe ea fericită, oricare ar fi fost prețul pe care trebuia să îl plătesc”³; un intelectual care a preferat detenția, în loc de a se lepada de crezurile sale; un mentor care și-a așteptat discipolii pentru a-și lua rămas bun. În acest „extraordinar” poate fi căutată sursa acelei dimensiuni literare diferită față de cea cuprinsă deja în ceea ce înseamnă memorialistica. Totuși, publicarea memoriilor sau jurnalelor presupune asumarea unui risc față de sinceritate. În ceea ce-l privește, vorbind despre neajunsurile pe care i le-a provocat sinceritatea necenzurată, Eliade însuși mărturisește: „Poate ceea ce socoteam pe atunci „demonie” nu era decât o sinceritate și o obsesie a autenticității împinse până la inconștiență. Cum nu șovăiam niciodată să scriu și să public despre mine tot ce mi se părea că e „autentic” și adevărat, chiar dacă era stânjenitor de indiscret, tot așa, în fața hârtiei albe, nu aveam nicio inhibiție nici față de purtările, gesturile sau gândurile altora. În afară de asta, îmi era peste putință să camuflez, scriind ceea ce credeam eu că e adevărat sau autentic”⁴.

¹ Mircea Eliade, *Memorii*, vol. I, București, Ed. Humanitas, 1991, p.5.

² Mircea Eliade, *op.cit.*, p23.

³ Ibidem, p.287.

⁴ Ibidem, p.139.

La vârsta de 9 ani, în 1916, copilul Eliade, elev al Școlii Mântuleasa, ia pentru prima data contact cu ceea ce va însemna pentru el, mai târziu, beatitudinea creației, starea de transă în care îl arunca momentul inspirației. Este vorba despre o povestire de război pe care o „vede” în mintea sa. De fapt, foarte interesant este și modul în care Mircea Eliade descrie această experiență, zeci de ani mai târziu, atunci când consemnează întâmplarea care i-a marcat copilăria. Acesta aduce în discuție un „ecran interior” pe care se derulează, ca într-un film, tot ceea ce avea să scrie: „În fond, nu-mi închipuiam, ci vedeam ceea ce se întâmpla, ca pe un ecran interior [...] Povestea se amplifică și se modifică de câte ori o reluăm de la început. Emoția cu care o urmăream desfășurându-se se datora și faptului că se inventa singură, uneori chiar împotriva științei sau dorinței mele”¹. Așadar, acesta nu *inventa*, ci *urmărea* creația imaginației sale. De acest obicei dobândit, de această abilitate descoperită la o vârstă atât de fragedă scriitorul nu se va mai despărți niciodată. Cel puțin nu atunci când vine vorba despre opera sa de ficțiune. Acesta își va vedea personajele înainte de a le construi, le va cunoaște și va sta de vorbă cu ele și, mai presus de toate, va încerca să le înțeleagă acțiunile și deciziile. De pildă, dacă micul Eliade discuta cu locotitul din închipuirea sa spunând că „nici măcar nu știam cum îl cheamă pe acest locotenent. Tot ce am aflat mai târziu despre el și familia lui, le-am aflat de la el”², tânărul Eliade, care cunoscuse deja succesul în România cu romanul *Maitreyi*, încerca din răspuțeri să pătrundă în mintea personajului din *Întoarcerea din Rai*, Pavel Anicet, pentru a-i justifica atitudinea. De fapt, îi și mărturisește acesta partenerei sale de atunci, actrița Sorana Țopa: „Merg greu. Nu pot înțelege ce se petrece în mintea eroului principal. El crede că e îndrăgostit în același timp de două femei [...] el e convins că le iubește pe amândouă. Nu se poate hotărî să aleagă”³. Pentru ca mai târziu, departe de țară, în Franța, după ce își pierduse prima soție și se căsătorise cu cea de-a doua, la vârsta maturității depline, să noteze următoarele aspecte cu privire la ceea ce urma să fie romanul *Noaptea de Sânziene*: „am privit, de la fereastra autocarului, câmpiile bătute cu maci; mi-au adus aminte de peisajele copilăriei mele, de câmpul și cerul românesc. Și, deodată, am simțit cum mă cuprinde magia miezului de vară[...] La întoarcere, noaptea, în același autocar, am început să filmez mental un nou roman. Dar nu-i „vedeam”, cu oarecare precizie, decât începutul și sfârșitul”⁴. Mai mult decât atât, pe lângă această modalitate inedită de a-și descrie actul de creație, Eliade vorbește și despre starea de inspirație pe care o experimenta. Dacă toate celelalte scrieri ale sale s-au datorat, în mare parte, unei incomensurabile dorințe de cunoaștere, tot ceea ce a însemnat literatură în opera sa aflăm că a fost condiționat de această stare de inspirație: „nu puteam scrie bine decât dacă eram „inspirat”. Și știam ce înseamnă asta: era ca un fel de narcoză plăcută pe care o simțeam cum pătrunde în toată ființa mea, până ce rămâneam cu privirile pironite asupra unui obiect sau a unui punct pe peretele din față, clipe sau minute fără număr, dar care treceau fără să le simt durată; simțeam doar cum mă strămut într-un alt spațiu, undeva aproape de mine, chiar în fața mea, spațiul în care se desfășurau întâmplările pe care aveam să le povestesc”⁵.

Din altă perspectivă, Eliade a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a-și satura nevoia de cunoaștere. Încă din adolescență își impune un regim de lucru draconic. Sacrifică ore de odihnă pentru a putea parcurge lecturile dorite, dormind din ce în ce mai puțin: „Continuam să dorm patru, cel mult cinci ore pe noapte, și poate m-aș fi mulțumit să rămân aici dacă n-aș

¹ Mircea Eliade, *op.cit.*, p.33.

² Ibidem, p.33.

³ Ibidem, p.281.

⁴ Mircea Eliade, *Memorii*, vol. II, București, Ed. Humanitas, 1991, p.108.

⁵ Mircea Eliade, *Memorii*, vol.I, București, Ed. Humanitas, 1991, p.56.

fi citit undeva că Alexander von Humboldt nu avea nevoie decât de două ceasuri de somn. Asta mi-a dat de gândit. De câțiva ani, de când citisem *Educația voinței*, eram convins că omul poate face orice, cu condiția să vrea și să știe cum să-și controleze voința. [...] Lupta contra somnului, ca și lupta contra comportamentelor normale, însemna, pentru mine, o încercare eroică de a depăși condiția umană”¹. La 14 ani începe să studieze singur sanscrita și persana pentru ca, la scurt timp, să își descopere pasiunea pentru istoria religiilor, pasiune care îi va domina întreaga viață și carieră. Niciun moment, însă, nu trebuie pierdut din vedere faptul că această continuă muncă de cercetare și acumulare de informații este dublată de o activitate efervescentă în plan publicistic încă de pe băncile liceului. Va publica mult timp la *Cuvântul* sub îndrumarea și protecția lui Nae Ionescu, mentorul său, de care îl va lega o adâncă admirație și o sinceră prietenie.

Tot în anii studenției, mai precis în anul 1927, cu ajutorul financiar al mamei sale, Mircea Eliade are șansa de a-l întâlni pentru prima dată pe scriitorul a cărui operă îi marcase în mod profund adolescența, Giovanni Papini. De altfel, Eliade consideră decisivă, atât pentru el cât și pentru soarta scrierii sale, *Romanul adolescentului miop*, întâlnirea cu romanul lui Papini, *Un om sfârșit*. Spune Eliade: „voiam să arăt că, cel puțin pentru mine, uneori cărțile sunt mai vii decât oamenii, că pot fi de asemenea încărcate cu explozibile, că din întâlnirile cu anumite cărți poți ieși sfârtecat sau de zece ori mai puternic decât te credeai până atunci”². O astfel de descoperire deconcertantă, care „a căzut ca un trăsnet”, a fost și lectura romanului *Un om sfârșit*. Adolescentul Eliade descoperea asemănări foarte mari între scrierea sa și cea a lui Papini. Mai mult, s-a simțit replica acestuia din urmă, încercând furia și deznădejdea la gândul că „atâtea capitole din *Romanul adolescentului miop* vor fi socotite copiate sau cel puțin inspirate din *Un om sfârșit*”³. Câțiva ani mai târziu, viața îi oferea șansa sa-l cunoască în persoană pe cel care stârnise atâtea sentimente contradictorii în mintea și sufletul său de adolescent și cu care, de altfel, se afla în corespondență. În primul volum din *Memorii* autorul notează aceasta întâlnire amintindu-și răspunsul pe care l-a primit de la scriitorul italian atunci când i-a mărturisit ce impresie puternică a lăsat în conștiința sa lectura romanului său: „I-am mărturisit cât de mult m-a izbit, citind *Un om sfârșit*, asemănarea între noi, în așa fel, încât, la început, mi-a fost chiar teamă că tot ce voi face va fi socotit imitație a operei lui. A zâmbit cu toți dinții, mari, neregulați și îngălbeniți de tutun: „«Nu-ți fie teamă, m-a liniștit el. Dintr-un anumit punct de vedere toți intelectualii seamănă între ei, dar, din alt punct de vedere, nimeni nu seamănă cu nimeni altcineva, nici măcar cu el însuși»”⁴.

Tot într-o călătorie în Italia, un an mai târziu, Mircea Eliade ia o decizie care îi va schimba, pentru totdeauna, soarta: „Nu voi uita niciodată acea după-amiază de mai, când am deschis *A History of Indian Philosophy* a lui Surendranath Dasgupta. Îmi cumpărasem în iarna aceea cartea lui despre yoga și știam că este cel mai ilustru istoric al filozofiei indiene. Dar nu văzusem acest prim volum din ceea ce avea să devină mai târziu capodopera lui și nici nu îndrăznisem să o comand (costa doua guinee)”⁵. Mircea Eliade descoperă în prefața acestei cărți numele maharajahului de Kissimbazar, Manindra Chandra Nandy cel care finanțase studiile din Anglia ale lui Dasgupta. De asemenea, din același loc află că numele maharajahului „se leagă de toate operele de cultură și educație din Bengal”⁶. Scrisoarea pe care Eliade i-o va scrie maharajahului, chiar în acel moment, îi va schimba cu totul viața.

¹ Ibidem, p.121.

² Ibidem, p.91.

³ Mircea Eliade, *op.cit.*, p.92.

⁴ Ibidem, p.134.

⁵ Ibidem, p.159.

⁶ Ibidem, p.159.

Astfel, scrisoarea în care îi prezenta acestuia dorința sa de a cunoaște în profunzime filosofia indiană și de a lucra timp de doi ani cu S. Dasgupta nu va rămâne fără răspuns. Câteva luni mai târziu, în august, Mircea Eliade citea cu înfrigurare scrisoarea maharajahului din care afla că acesta era dispus să îi ofere o bursă de studii pentru cinci ani în India. Peste alte câteva luni, în noiembrie, Mircea Eliade își începea călătoria către India. O carte deschisă la momentul oportun, o scrisoare așternută pe hârtie către necunoscut, cu un curaj pe care doar setea de cunoaștere îl poate alimenta și o călătorie spre orientul îndepărtat trasează liniile directoare ale unui destin care se va consuma neîncetat sub semnul cărții.

Întreaga experiență trăită în India este relatată în partea a doua a primului volum, *India la douăzeci de ani*. Eliade petrece în India trei ani. Trei ani în care dobândește cunoștințe în domeniul filosofiei indiene. Tot evenimentele petrecute în acești trei ani reprezintă și sursa de inspirație pentru primul său roman de succes, *Maitreyi*. De altfel, un alt element definitoriu în alcătuirea acestei existențe extraordinare este chiar povestea de dragoste pe care Eliade o trăiește în India, alături de Maitreyi, fiica mentorului său, Dasgupta. Povestea lor devine centrul de greutate al întregului roman. În acest mod, scriitorul rămâne fidel crezului său artistic timpuriu, cel care a stat și la baza *Romanului adolescentului miop*: „am simțit că nu mai pot scrie decât la persoana întâi, că orice altfel de literatură, în afară de cea direct sau indirect autobiografică, n-avea nici un sens”¹. Astfel, unele pagini din jurnalul pe care îl ținea în acea perioadă vor fi folosite în întregime în roman: „Cu tot patosul narațiunii, am încercat să mă țin cât mai aproape de realitate. Dar, evident, această „realitate” devenise mitologică din chiar clipa când o trăisem”². Povestea de dragoste interzisă îi va schimba radical viața, căci „cu toate ezitățile și rezistențele, cu tot ce putea separa o sensibilitate și o cultură indiană de una occidentală, cu toate neîndemânările sau îndrăznelile nesocotite, dragostea a crescut și s-a împlinit așa cum îi era destinul”³. Împlinirea dragostei, însă, a dus la destrămarea tuturor planurilor pe care le făcuse cu privire la șederea lui în India, deoarece a căzut în dizgrația profesorului său, tatăl Maitreyiei, Dasgupta.

Împrejurările în care ia naștere acest roman sunt la fel de interesante ca și povestea din spatele lui. După întoarcerea din India, când Mircea Eliade era deja un nume cunoscut în arena culturală românească atât prin prisma activității sale publicistice cât și prin implicarea în grupul *Criterion*, acesta află de un premiu literar creat de editura „Cultura națională” și oferit unui roman inedit. Manuscrisul avea să fie anonim. Astfel, se hotărăște să scrie *Maitreyi* care, așa cum însuși mărturisește, va căpăta mai degrabă forma unei „confesiuni”. Romanul, scris în mansarda copilăriei și adolescenței pe care o regăsise la întoarcerea din India, câștigă premiul cel mare, iar Eliade rememorează acel eveniment: „Directorul editurii, Alexandru Rosetti, m-a felicitat și mi-a înmănat cecul de 20.000 de lei. Mă credeam pe altă lume. Puteam, între altele, să-mi cumpăr două costume de haine.”⁴ Actrița Sorana Țopa, cea care îi devenise cu puțin timp înainte parteneră, află prima despre subiectul acestui roman. De Sorana Țopa Mircea Eliade se apropie în timpul întâlnirilor premergătoare formării grupării *Criterion*. Această grupare, despre care Eliade consideră că a fost „cea mai originală și mai semnificativă manifestare colectivă a „tinerii generații””⁵, a înregistrat un succes nebănuit. Scânteia s-a aprins din simplele iesiri la masă ale unor tineri intelectuali care proveneau din diferite medii: actori, pictori, scriitori, filosofi sau muzicieni. Ideea i-a aparținut lui Petru Comărnescu: „Într-o duminică seara, în timp ce cinam la cârciumă, Comărnescu ne-a propus

¹ Mircea Eliade, *op.cit.*, p.73.

² Ibidem, p.202.

³ Ibidem, p.202.

⁴ Ibidem, p.271.

⁵ Ibidem, p.247.

să organizăm la Fundația Carol un ciclu de conferințe-simpozion fie despre câteva mari personalități contemporane, fie despre o serie de probleme actuale. La fiecare simpozion ar fi participat cinci sau șase vorbitori: majoritatea aleși din grupul nostru”¹. Printre vorbitorii care au participat la primul simpozion s-a numărat, bineînțeles, și Mircea Eliade alături de Mircea Vulcănescu și Paul Sterian. În paginile *Memoriilor* în care Eliade consemnează aceste amănunte, la mai bine de trei decenii de la momentele în care le trăia, emoția acelor clipe se poate ghici printre rânduri: „Când am intrat, nu ne venea să ne credem ochilor. Amfiteatrul Fundației Carol I era arhiplin. Biletele la parter fuseseră de mult vândute și lumea se năpustise la balcoane și galerii. Ședeau pe unde apucau, pe scări, pe balustrade”². Gruparea Criterion cu tot ceea ce presupunea ea nu numai că i-a adus un altfel de notorietate în publicul larg, dar l-a și apropiat de cele două femei care îi vor ocupa mintea și sufletul în acea perioadă: Sorana Țopa și Nina Mareș. Dacă Eliade încerca să își înțeleagă personajele, de pildă, să pătrundă în mintea lui Pavel Anicet, prins între două femei, iată că autorul se vede pus în aceeași situație. Elementul surpriză al acestui triumfi amoros, deloc neașteptat pentru un tânăr autor de succes, este modul în care Eliade reușește să îl părăsească. Motivul pentru care alege așa cum o face este cel care învăluie într-o aură de poveste întregul episod. Scriitorul va decide să o păstreze aproape pe Nina Mareș, dactilografa pe care Eliade o descrie astfel: „Era mică, blondă, bună camaradă și, deși am aflat mai târziu că ducea o viață grea, râdea întotdeauna, era discretă, nu vorbea de necazurile ei”³. Exact aceste necazuri pe care Eliade la menționează atunci când o introduce în *Memorii* pentru prima dată sunt cele care îl determină să renunțe la Sorana Țopa pentru ea și, ulterior, să o ia de soție. De fapt, scriitorul își justifică alegerea: „Izbutisem să mă despart de Sorana. Aș fi putut prelungi situația așa cum era - și Nina ar fi fost fericită. Dar eu voiam mai mult fericirea Ninei; voiam să îi împlinesc destinul printr-o *restitutio in integrum*: tot ce avusese și pierduse într-un mod absurd trebuia să fie restituit prin mine. Îmi dădeam foarte bine seama ce va însemna asta pentru mine, dar eram pregătit pentru orice fel de sacrificiu”⁴. În acest mod Eliade se face răspunzător în fața vieții de fericirea femeii de lângă el. Aceasta îi va sta alături până în 1944 când o boală necruțătoare, pe care i-o ascunde soțului său chiar până în ultimele momente pentru a nu-i tulbura ritmul de creație, îi va pune capăt zilelor.

În 1938, într-o Românie în continuă fierbere în care elitele își pierduseră „disponibilitatea, libertatea absolută de gândire și creație”⁵, nici Eliade nu reușește să păcălească ochiul vigilent al celor care priveau din umbră: „Fusesem urmărit și arestat pentru prietenia mea cu Nae Ionescu și pentru că eram colaborator la un ziar care reapăruse cu încuviințarea guvernului”⁶. Deși i se oferă șansa să evite o anchetă și o eventuală detenție prin semnarea unui act de desolidarizare de mișcarea legionară, Eliade refuză întrucât nu se considera un om politic. Fără a fi implicat în niciun fel de mișcare politică, pentru el, semnarea unui astfel de act echivala cu lepadarea de crezul unei întregi generații de care nu s-a dezis chiar cu prețul libertății sale: „În vara lui 1938, a fi legionar sau „simpatizant” legionar implica riscul de a pierde tot: slujba, libertatea și, poate, în cele din urmă, viața. Ușor de înțeles de ce, pentru unul ca mine, care nu credeam în destinul politic al generației noastre (și nici în steaua lui Codreanu), o declarație de desolidarizare de mișcarea legionară mi se părea nu numai inacceptabilă, ci de-a dreptul absurdă. Mi se părea de neconceput să mă

¹ Mircea Eliade, *op.cit.*, p.247.

² Ibidem, p.251.

³ Ibidem, p.246.

⁴ Ibidem, p.291.

⁵ Mircea Eliade, *Memorii*, vol. II, București, Ed. Humanitas, 1991, p.20.

⁶ Ibidem, p.25.

desolidarizez de generația mea în plină prigoană, când oamenii erau urmăriți și persecutați fără vină”¹. În cele câteva luni de detenție în lagărul de la Ciuc începe să scrie *Nuntă în cer*. Tot ce scria însă trebuia să fie supus cenzurii. Cu însemnările din jurnal din acea perioadă lucrurile stau altfel. Eliade a încercat din răspuțeri să le protejeze ascunzându-le de cei care le-ar fi putut opri. Acesta rememorează acele clipe: „Nu știam însă ce voi face cu jurnalul pe care îl scrisesem, de cum ajunsese în lagăr, pe hârtie igienică, ca să poată fi mai ușor de ascuns”². O boală de plămâni este cea care pune capăt acestui episod nefast. Eliade, cu ajutorul generalului Condeescu care a intervenit pe lângă Armand Călinescu, a fost mutat la un sanatoriu pentru ca, mai apoi, să fie pus în libertate.

Curând după aceste evenimente Eliade părăsește țara. Va locui, pe rând, la Londra, Paris sau Lisabona. De altfel, cel de-al doilea volum din *Memorii* se deschide cu scena unui bombardament care îl surprinde la Londra, în timpul războiului. Mai târziu, în 1944, Nina va pierde lupta cu boala într-un sanatoriu de lângă Lisabona. Urmează o perioadă foarte grea din punct de vedere financiar pentru Eliade care nu se va sfârși decât abia după primii ani de căsnicie cu Christinel. Pe Christinel, marea sa dragoste, o cunoaște la Paris prin intermediul unor prieteni. O bună parte din volumul al doilea din *Memorii* este dedicată în întregime vieții sale alături de Christinel, o viață care se va desfășura urmărind un tipar destul de bine conturat și care va fi împărțită între două continente.

Pe lângă faptul că reprezintă un document cu valoare istorică în plan literar și cultural, *Memoriile* oferă și o cheie nouă de lectură a literaturii de ficțiune scrisă de Eliade. Autorul explică geneza unor romane precum *Maitreyi*, *Huliganii* sau *Nuntă în cer*, romane care au cunoscut un mare succes de critică și de public. Astfel, într-un gest de nemărginită generozitate, Mircea Eliade alege să împărtășească cititorului toate acele detalii, secrete și trăiri, elemente esențiale ale unei vieți care poate fi considerată extraordinară în adevăratul sens al cuvântului.

BIBLIOGRAFIE:

ELIADE, Mircea, *Memorii*, Vol. I și II, Ed. Humanitas, București, 1991.

¹ Ibidem, pp. 27-28.

² Ibidem, p.36.